

Orde van den Prince

VLAAMS - NEDERLANDS GENOOTSCHAP VOOR TAAL EN CULTUUR

Nieuws in coronatijd 10

Nieuwsbrief voor de leden van de afdeling Twente-Achterhoek van de Orde van den Prince, no. 10, juni-juli 2021. Redactie: Folke Meijer, Annette Oud, Leo van der Stappen, Betty Bulthuis. *Nieuws in coronatijd* verschijnt ongeveer eens per maand.

Inhoud

- Voorwoord
- Ingekomen post
- Uit het bestuur
- Taalnieuws
- Lezing
- Gedicht
- Gelezen
- Evenementen

Voorwoord

Princevrienden en -vriendinnen, eigenlijk hoeft deze tiende brief niet, want we hebben elkaar de veertiende weer ontmoet bij Carelshaven en wat waren we met velen! Er komt weer leven in de brouwerij; zelfs onze Vlaamse vrienden in Roeselare bewegen mee!

De bijeenkomst in Carelshaven was erg genoeglijk en zeer ontspannen. Het was fijn om elkaar weer te zien en te horen hoe iedereen de coronatijd is doorgekomen.

Tijdens de bijeenkomst werden Leonard Dougle en Anne van der Meiden herdacht. Wim van Keulen verraste ons met een extra verhaal over Anne, waarin hij vooral diens humor en spitsvondigheid herdacht.

Durk vertelde iets over het langzaam weer op gang komen van NT&C, en over de vergadering die hij namens Annette had bijgewoond. (Meer daarover in de vorige *Nieuwsbrief*).

Tussen de gerechten door bedankte Annette Leo en Folke, die veel vrije tijd besteed hebben aan de nummers van de *Nieuwsbrief*. Voor die gelegenheid had Betty een 'Corona Penning' ontworpen en vervaardigd: een glazen afbeelding van een 'virusje' in de kleuren van de huisstijl van de Orde.

Dank ook aan allen die verder bijdragen stuurden voor onze *Nieuwsbrief*.

Ingekomen post

Wij ontvingen uit Roeselare de onderstaande brief. Belangrijk is dat we nu met elkaar kijken of de voorgestelde datum voor een bezoek aan Oostende ons in principe uitkomt. Laat daarom even weten als het je NIET uitkomt.

Beste Betty en alle andere Princevrienden van de afdeling Twente-Achterhoek, Vooreerst wensen we jullie te danken voor het hernieuwd opnemen van contact met oog op een jumelageweekend in 2022.

Wij hopen van harte dat het met jullie allen goed gaat na dit onwezenlijke pandemiejaar en ook onze afdeling neemt ook stilaan weer de draad op om elkaar fysiek terug te zien, voor het eerst morgen donderdag met een flinke wandeling.

*De werkgroep 'jumelage' kon ondertussen de violen wat op elkaar afstemmen en zouden jullie graag voorstellen elkaar terug te zien in het weekend van **11 en 12 juni 2022**. Zoals we jullie reeds in 2020 graag hadden laten kennismaken met de 'koningin der badsteden' Oostende pogen we dat in 2022 opnieuw voor elkaar te krijgen waarbij het vernieuwde Ensorhuis en het eveneens vernieuwde MUZEE ondertussen extra mogelijkheden biedt. Het eerder gecontacteerde hotel kan wellicht opnieuw onze uitvalsbasis worden en ook het programma ligt nagenoeg vast.*

Van zodra jullie vanuit de Achterhoek deze data kunnen bevestigen gaan we aan de slag en lichten jullie spoedig verder in.

Wij wensen aan elk van jullie ondertussen vanuit Vlaanderen een opperbeste gezondheid en een deugddoende vakantie en zien er echt naar uit jullie talrijk terug te zien in Oostende. Bij leven en welzijn en met een heel hartelijke groet,

Johan Strobbe, afdelingsvoorzitter

Chris Gunst-Dobbels, Marijke Rutten, Filip Deboutte, Jaak Lambrecht, leden jumelagewerkgroep

Uit het bestuur

In overleg met de programmacommissie proberen we een invulling te maken voor het komend Princejaar. Zoals het er nu uitziet, beginnen we in september met een bezoek aan De Breckelenkamp om daar de door Betty gerestaureerde ramen te zien en te luisteren naar het uitgestelde concert door het ensemble van Baukje. In oktober zal dat weer een huishoudelijke vergadering plaatsvinden; in november worden in ieder geval de nieuwe leden geïnstalleerd. Wat er die dag verder op het programma staat, laten we jullie zo spoedig mogelijk weten.

Er zijn stemmen opgegaan om ook in juli (en eventueel augustus) een 'vrijblijvende' ontmoeting te organiseren in de vorm van een borrel bijvoorbeeld. Ook daarover zijn we in overleg.

Taalnieuws: Op, in, met?

Naar aanleiding van een lezer die aan de Ombudsman van NRC schreef dat het 'in Urk' was en niet 'op Urk' schief Marc van Oostendorp een artikel over voorzetsels. Hieronder enige passages uit het artikel. Bron: Op is op de terugtocht., NRC van vrijdag 18 juni 2021.

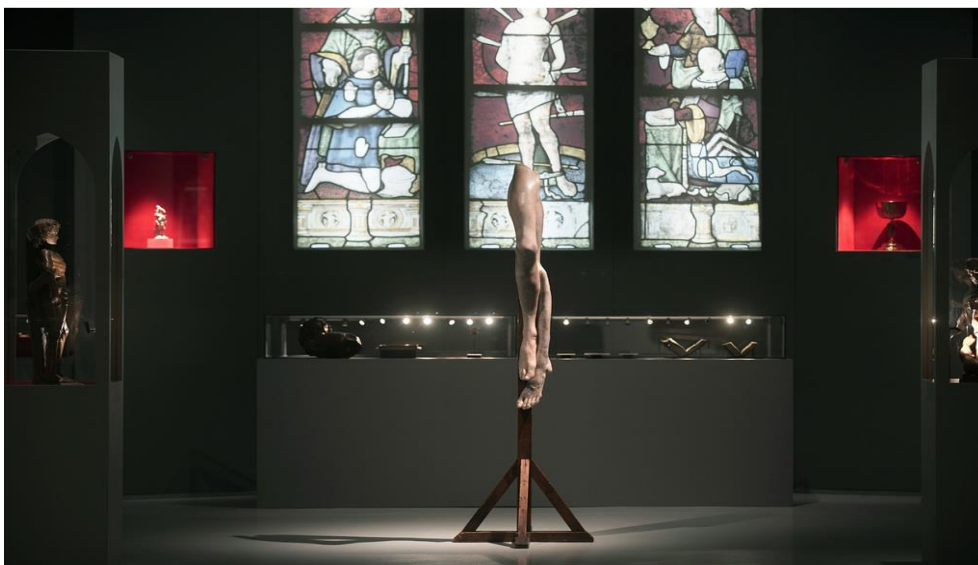
"Iedere Nederlandse gemeente kent wel een straat waar je 'op' moet zeggen in plaats van 'in', of juist 'in' plaats van 'op', of 'aan' in plaats van allebei. Daar horen soms lange verhalen bij die keuzes: de Hoogstraat was vroeger een dijk, daarom aan. Neen, hier stond vroeger een hofje, en daar woonde je juist in.

Straatnamen zijn overigens niet de enige woorden die verschillende voorzetsels voor zich kunnen vragen. Studeer je op de universiteit of aan de universiteit? Ga je met vakantie of op vakantie? Is het in de eerste plaats of op de eerste plaats? Over de laatste uitdrukking werd al in de jaren dertig uitgebreid gediscussieerd. Het bleek een kwestie van geloof: katholieken zeiden doorgaans 'op' en niet katholieken 'in' de eerste plaats'. Terwijl de rest van Nederland van de roomse kerk was afgedwaald en zich ook nog door het Franse 'en premier lieu' had laten beïnvloeden, hadden de katholieken in geloof en taal vastgehouden aan wat goed en waar was..

Als je de discussie tussen de priestergeleerden uit de jaren dertig nu doorleest valt overigens op dat 'op' enigszins op de terugtocht is. In die tijd werden nog 'op een jaar tijd 'en 'op mijn naam' genoteerd. Misschien wordt de taal langzaam homogener. Behalve waar het gaat om straatnamen, waar kennis van de lokale situatie zo belangrijk is".

Lezing

De uitgebreide tentoonstelling De Pest toont onze menselijke kwetsbaarheid. Dat levert een schitterende verzameling kunst op.

BERLINDE DE BRUYCKERE, SAN S. FOTO FLIP FRANSEN

ANNA VAN LEEUWEN

De Pest Geschiedenis, Museum het Valkhoff, Nijmegen, t/m 22/8

De museumbezoeker prijst zich gelukkig met zijn mondkapje. De stakkers van toen wisten écht niet wat ze overkwam. Wat zou ik zelf hebben gedaan om de pest op afstand te houden? Een slikprentje van Maria oppeuzelen? Een pomander met geurende kruiden om mijn nek hangen? Wijn drinken uit de hersenpan van Sint Sebastiaan? Het huis volhangen met devotieprentjes?

Die vragen dringen zich in Museum het Valkhof in Nijmegen vanzelf op. Niet dat de makers van de mooie uitgebreide tentoonstelling De Pest daar stevig op inzetten. Dat inleven gaat vanzelf bij de aanblik van het slikprentje, de pomanders, de wijnkelk, de heiligenbeelden, schilderijen en devotieprentjes. Want hier sta ik met mijn mondkapje op, met handen die ruiken naar ontsmettingsmiddel, op gepaste afstand van een andere museumbezoeker. Vanuit de ene pandemie kijkend naar de andere.

We proberen nu eenmaal gezond te blijven en dat was moeilijk toen de Zwarte Dood om zich heen graaide. Een van de eerste aangrijpende schilderijen in de knap teatraal vormgegeven tentoonstelling is geleend uit het Amsterdamse Rijksmuseum: Het zieke kind van Gabriël Metsu laat een moeder zien met op schoot een ziek kind, de blauwe lijkkleur al op de wangetjes. De pest is een snelle ziekte, in een paar dagen ben je dood, miljoenen gingen eraan. De lijken stapelden zich op. Met de dood op de hielen moest zo vaak en veel mogelijk worden vereerd en aanbeden. Allerlei heiligen werden tot pestheiligen bestempeld.

Sint Sebastiaan is het vaakst vertegenwoordigd in de tentoonstelling. De martelaar uit de derde eeuw werd met pijlen doorzeefd maar overleefde dat. De halfnaakte jongeman werd een geliefd onderwerp voor schilders en beeldhouwers. Ook nu nog: in Nijmegen is een sculptuur te zien van de Belgische beeldhouwer Berlinde De Bruyckere die de benen en voeten van Sebastiaan in was verbeeldde. Een aangrijpend hedendaags monument voor onze menselijke kwetsbaarheid. De heilige Sebastiaan was ook de aanleiding voor deze tentoonstelling.

In het voorjaar van 2019 kocht Museum Het Valkhof op de TEFAF in Maastricht een vroeg 16de-eeuws eikenhouten beeld dat de heilige voorstelt. Als gestold in een pijnlijke danspose, de benen gekruist, de armen om twee takken gevouwen en vastgebonden. Zijn blik is berustend, zijn krullende haar valt golvend op zijn schouders. De gaten van de pijlen zijn te zien, pijlen ontbreken. Die gaten doen daarmee nog meer denken aan pestbuilen.

Nog voordat onze wereld in beslag werd genomen door corona, waren de eerste stappen voor deze tentoonstelling gezet. Nu valt de bewondering voor al die kunst samen met een diep besef: wij, met onze mondkapjes en ontsmettingsmiddelen, hebben geluk. Deze arme stakkers wisten écht niet wat hen overkwam. Dat leverde wel trieste en schitterende kunst op, laat het Valkhof zien. Hoe zou een tentoonstelling over corona er over honderden jaren uitzien? Ik hoop dat het kunstwerk Ex Voto van de Britse kunstenaar Anna Dumitriu dan weer te zien is. Zij maakte een installatie vol hedendaagse ex voto's (kleine plaatjes van koper of aluminium) die aan zijden draden hangen. Slingers vol plaatjes en teksten die verwijzen naar vroeger en nu: een raket, een zak McDonald's-friet. De zijden draden heeft de kunstenaar 'besmet' met zowel de pestbacterie als het coronavirus en er zijn geneeskrachtige kruiden op gesmeerd. Zo proberen we onze angsten te bezweren. Deze tentoonstelling laat zien hoe kunst daarbij helpt. Ook nu.

Pestkruizen op lege plekken

Door corona hoefden de curatoren niet meer uit te leggen wat een pandemie of quarantaine is. De tentoonstelling De Pest zou oorspronkelijk in oktober 2020 openen en werd samengesteld nog voordat corona onze levens en het wereldnieuws in zijn greep hield. Inhoudelijk is de tentoonstelling amper aangepast naar aanleiding van de coronapandemie, vertelt curator oude kunst Yvette Driever. Wel zijn de teksten aangepast: 'We hoeven niet meer uit te leggen wat een pandemie is of wat quarantaine is.' Er ontbreken nu nog een aantal bruiklenen, door reisrestricties en schuivende plannings, daar staan pestkruizen op de muur. Het museum verwacht deze lege plekken nog in de loop van de tentoonstelling te vullen. Het afgelopen jaar was - ook afgezien van de coronacrisis - een bewogen jaar voor het Valkhof, de gemeenteraad stemde in maart sputterend in met een 'reddingsplan' van 16 miljoen euro. Het museum kampte jarenlang met bestuurlijke problemen en tegenvallende bezoekersaantallen en het gebouw is toe aan een grondige renovatie. (Folke)

Gedicht

Elke twee weken schrijft Ilja Leonard Pfeijffer voor NRC een sonnet naar aanleiding van de actualiteit. Op 16 juni verscheen onderstaand sonnet over een wel zeer actueel onderwerp dat vooral veel Twentenaren de voorbije weken en maanden niet onberoerd heeft gelaten.

Sissend sonnet, waarin Pieter Omtzigt het CDA de rug toekeert.

*De adders hadden een goed mens gezoogd
aan hun doortrapte borst. In het gekronkel
van hun verslijmde schoot, waar het gekonkel
omwille van het machtsspel werd gedoogd.*

*was iemand met principes opgegroeid
die zij niet konden sensibiliseren
om zich aan hun gesis te confirmeren.
Rechtschapenheid moest worden uitgeroeid.*

*Het dogma wil dat Nederland integer
en keurig is, dus wie dat controleert
pleegt heiligschennis en wordt opgebrand.*

*De waarheid weggelakt, de fraudepleger
vergeetachtig, de macht gerepareerd –
zo houden wij de eigenwaan in stand.*

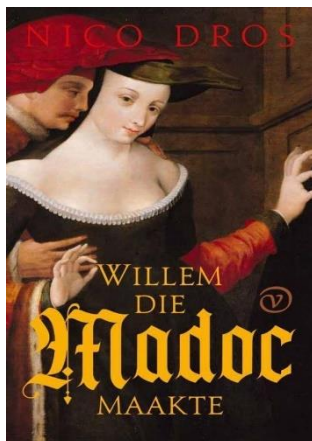
Gelezen I

Een zinnetje dat iedere neerlandicus en mediëvist wel kent: 'Willem die Madocke maecte'. Daarmee wordt verwezen naar de auteur van het befaamde *Van den vos Reynaerde*. Maar wie die Willem nou was en waar *Madoc* over gaat, weten we niet. Nico Dros (1956) schreef er een roman over: *Willem die Madoc maakte*. Het boek is een raamvertelling: een geflopte

mediëvist krijgt een kostbaar handschrift in handen waarin echter nog steeds het gezochte *Madoc* ontbreekt. Hij besluit dan zelf de geschiedenis van Madoc te schrijven. Het verhaal dat hij schrijft, doet denken aan Umberto Eco's *De naam van de roos* en Dan Browns *De Da Vinci Code*.

In het eerste deel zien we Beda, mogelijk een koningskind, die als enige een schipbreuk overleeft en in een klooster wordt opgenomen, alwaar de knapenschenner Elmus jongens – onder wie Beda – verkracht. Als Elmus vermoord wordt en men Beda voor de dader houdt, vlucht hij en komt bij een graaf terecht, wiens secretaris hij wordt, onder de naam Madoc. Hij beleeft er allerlei klassieke ridderroman-avonturen: als een nieuwe sir Lancelot.

Als de graaf in het tweede deel overlijdt, verhuist Madoc naar de omgeving van Gent, waar hij zich Willem laat noemen en literaire werken van agnostische strekking schrijft. Hij trouwt met de Brabantse Wijchje, in wie de lezer al gauw de dichteres Hadewijch herkent en leidt een leven als burger. Zij krijgen een kind, dat echter jong sterft. Wijchje verlaat Willem en wordt begijn; Willem wordt aangeklaagd voor godslastering en krijgt te maken met de inquisitie.

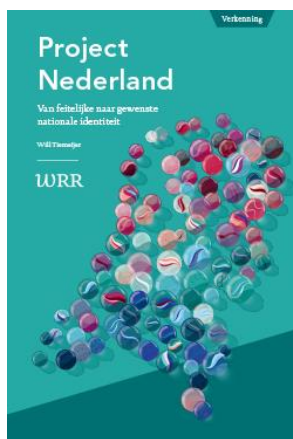

Willem die Madoc maakte leest als een avonturenroman, het heeft zelfs wel iets weg van een ouderwets jongensboek. Madocs vrijdenkende, anti kerkse geest vertoont nogal wat kronkels: het ene moment is hij een uitstekend administrateur en modernisator van ouderwetse praktijken, het andere moment een najager van zinnelijk genot. Dros gebruikt een groot aantal Middelnederlandse verhalen in zijn roman: ik herkende onder andere *Karel ende Elegast*, *Beatrijs* en een aantal teksten van Hadewijch.

Willem die Madoc maakte is met al z'n klassieke ingrediënten een 'good read', zoals dat heet. Gelukkig heeft Dros zich niet bezondigd aan mediëvisering, zijn verhaal wordt gedaan in goed, hedendaags Nederlands, met hier en daar een vleugje populair taalgebruik. In een van de recensies werd het boek 'een fascinerende middeleeuwse mengeling van pracht en praal en godsgruwel, van vroomheid en werelds genot' genoemd. Je kunt het boek zien als een fantasiespel met de Middelnederlandse literatuur; boeiend, maar neem het niet te ernstig.

Nico Dros, *Willem die Madoc maakte*. Van Oorschot, € 27,50

Gelezen II

Jaarlijks komen er tienduizenden migranten naar ons land waarvan wij vinden dat ze op een of andere manier moeten worden ingepast. De vraag is waarin precies en hoe? Waarin moeten nieuwkomers eigenlijk integreren? Verwachten wij ook van nieuwkomers dat zij zich de 'typisch Nederlandse botheid en lompeheid eigen maken? Wie zijn wij? Wie willen wij zijn?

Hierover schreef Will Tiemeijer, onderzoeker bij de Wetenschappelijke Raad voor het overheidsbeleid (WRR) een boek getiteld *Project Nederland: van feitelijk naar gewenste nationale*

identiteit. Het boek (156 pagina's) alsook een samenvatting (18 pagina's) ervan kunnen gratis gedownload worden vanaf <https://www.wrr.nl/>

Ik las niet het boek maar het uitstekend en prikkelend essay dat Will Tiemeijer baseerde op zijn boek en publiceerde in De Groene Amsterdammer van 10 juni 2021. Ik volsta met hier zijn conclusie op te nemen: "Uiteindelijk ligt de kern van wat ons samenbindt niet in een bepaalde volksaard of cultureel erfgoed, maar in de lotsverbondenheid van gedeeld leefgebied en gedeelde toekomst, en de opdracht er samen het beste van te maken. En uiteindelijk volgt de set van normen die we daarbij willen volgen niet uit een descriptie van wie wij – 'de Nederlanders' - feitelijk zouden zijn, maar uit het debat over wie wij willen zijn. Laten we daarop onze aandacht en energie richten".

Het essay nodigt wel uit om het boek alsnog te lezen.(Leo)

Evenementen 1

De Gouden Koets zorgt sinds 2011 weer voor heel wat commotie en werd van nationaal symbool tot nationaal controversie. De protesten richten zich vooral op het zijpaneel 'Hulde der koloniën'. Daarop presenteren onderdanige mensen uit de Oost en de West koloniale waren aan de koningin, of de Nederlandse maagd. Het debat werd aangezwengeld door enkele Kamerleden en activisten, die in een opiniestuk in NRC erop wezen dat deze afbeelding 'herinnert aan een gruwelijke periode in de Nederlandse koloniale geschiedenis' en vinden dat deze verbeelding van het kolonialisme niet op zijn plaats is bij nationale vieringen.

Na een restauratie van vijf jaar is de Gouden Koets vanaf 18 juni tentoongesteld in het Amsterdam Museum.

De koets verkeert nu in een soort limbo: gaat ze nog gebruikt worden of niet? Het Amsterdam Museum verbindt daarom een 'volksraadpleging' aan de expositie. Zij gaan het

land in met een aantal panelen die informatie geven over de Gouden Koets. De bezoekers wordt gevraagd wat ze weten van de koets, wat ze ervan vinden en of de koets gebruikt moet blijven. De tour voert langs alle provinciehoofdsteden. De uitkomsten worden gepresenteerd op <https://www.goudenkoets.nl/> en gebundeld in een rapport. De uitslag is niet bindend. De koets is van de koning en hij moet er formeel over beslissen.

De tentoonstelling in het Amsterdam Museum loopt tot 22 februari 2022 en wie toch naar Amsterdam gaat kan dan ook meteen de tentoonstelling Slavernij bezoeken in het Rijksmuseum waarover ik in nieuwsbrief no.5 schreef. Deze tentoonstelling loopt tot 29 augustus 2021. (Leo)

Evenementen 2

In Museum Het Valkhof te Nijmegen loopt tot 22 augustus 2021 de tentoonstelling De Pest. In de Volkskrant van 18 juni stond hierover een zeer lovende beoordeling en het artikel is als bijlage deze nieuwsbrief gevoegd. Gelet op de overeenkomsten van deze pandemische ziekte met covid-19 is een bezoek zeker de moeite waard (Folke)